Nelaimė

Mane ištiko nelaimė. Nelaimė ta, kad aš nekenčiu valdžios. Tūlas tik pasijuoks - būta čia nelaimės, tai juk savaime suprantama! Tačiau man - ne. Aš norėčiau mylėti, gerbti savo valdžią, pasitikėti ja ar bent jau būti jai abejingas, tiesiog užmiršti - deja, neišeina. Protas ir įsitikinimai man sako, kad negerai nekęsti savo valdžios, savo nepriklausomos Tėvynės piliečių laisvai išrinktos valdžios, todėl aš ilgą laiką pats sau neleidau to prisipažinti. Šiaip jau ir dabar tebemanau, kad lengvabūdiškas maištavimas - tiesiog nesubrendimo ir tuščios puikybės požymis, noras atkreipti į save dėmesį, ne daugiau. Taip kalba protas, tačiau jausmai sako ką kita: aš nekenčiu valdžios, nekenčiu tulžingai, karčiai ir karštai, nekenčiu naiviai, paprastai ir iš visos širdies, ir visiškai nenumanau, ką daryti. Tai ne koks nusistatymas, o tik pliki jausmai, kurie nebesutaria su protu. O tai tikra nelaimė.

Nekenčiu aš valdžios todėl, kad ji išpjovė Vilniuje kone visus senus didingus medžius ir toliau nesulaikomai tai šen, tai ten po kelis vis išpjauna, netgi tokiuose atokiuose, regis, visų užmirštuose užkampiuose, kur nė į galvą neateitų. Žinoma, protui - tai toli gražu ne argumentas nekęsti valdžios, juokingas menkniekis, pagalvok tik - medžiai! Nors, kita vertus, medžius pjauna be jokios suprantamos priežasties. Taip, seni didingi medžiai pavojingi žmonių sveikatai ir net gyvybei, nes gali nulūžti šaka ir užkristi ant galvos. Bet ant galvos gali užkristi, kaip rodo nelabai sena patirtis, ir varveklis nuo stogo, tik argi dėl to kas ardo stogus, griauna namus? Teisybė, medžius, kaip ir namų stogus, reikia bent kiek prižiūrėti, o tai valdžiai papildomas vargas. Tačiau dėl to pjauti medžius - ar ne tas pat, kas giljotina gydyti skaudantį dantį? Be to, nuožmiai apipjaustyti ir visai sveiki, visai jauni medžiai, kurie tikrai negalėjo niekam kelti pavojaus, net į jokius laidus nesikėsino! Kiti iškirsti tiesiog iš pašaknių (pavyzdžiui, Sereikiškių sode pernai), ir anaiptol net ne tuopos, kurių atžvilgiu apskritai vykdomas tikras genocidas.

Taigi piliečių saugumo sumetimais šitokio vajaus paaiškinti niekaip negalima (juoba kad kitose gyvenimo srityse tų pačių piliečių saugumas neretai suvis nė motais). Gal galima jį paaiškinti estetiniais sumetimais? Iškirsime medžius, ir senas Vilnius atjaunės - kaip tūlas skustagalvis su "mobiliaku" teatre, tikras tautinis pasididžiavimas.

Taigi ir neišeina įtikinti proto dėl medžių naikinimo, o jausmams argumentų išvis nereikia. Kaskart grįždamas namo visų užmirštu artamiausio automobilių [illegible] dėl medžių, milžiniškų, senų kaip pati amžinybė tuopų, pakeldavau galvą ir isgirsdavau jas šnabždant man iš aukštybių kažką labai svarbaus, visų svarbiausio, ką sunku, o gal nė neverta žodžiais sakyti, tačiau būtina prisiminti, niekados nepamiršti - kaip žvaigždės virš kasdienybės debesų, į kurias jos tarsi maldai tiesė savo šakas. Vieną naktį nepaprastai sunkiai miegojau, vis budau, vis varčiausi, nerasdamas vietos, tik paryčiui užmigau, todėl atsikėliau visur pavėlavęs ir itin bjauriai nusiteikęs. O skubėdamas į miestą išvydau, kad pusės mano medžių nebėra, tik stagarai lyg nukirstos rankos, iš siaubo sustingusios, styro į tuščią, dyką ir nykią plynę vietoj dangaus.

Tie medžiai čia stūksojo nuo pat mano vaikystės, kiek siekia atmintis. Jie laikė iškėlę aukštomis savo lajomis, nuo žemų kasdienybės dulkių saugodami, mano praeitį ir ateitį, vaikiškas viltis ir jaunuolio neviltis, amžinus prisiminimus ir slaptąsias svajones, iš kurių jau nieko nebereikalauji, nė kad jos pildytųsi, o tik džiaugies, kad yra, kad tebegyvos, tebeskamba lyg dainos pro sučiauptas lūpas, netikėtai pavirtusias šypsena. Pasak senosios poetinės simbolikos, medžio laja atstoja žmogaus sielą. Neturiu "rimtų" argumentų, kodėl nereikia kirsti senų medžių, tik širdis verkia kruvinomis ašaromis.

Tai mano tėviškė, kaip ta Granausko sodyba, kurią sutraiškė tarybinis traktorius. Čia prasideda mano Vilnius, mano Lietuva. Aš nekenčiu valdžios todėl, kad myliu Vilnių, Lietuvą. Ir kuo labiau myliu Vilnių, Lietuvą, tuo labiau nekenčiu valdžios. O tai tikra nelaimė. Jau turbūt mėnuo, kai kasdien bent po dukart einu pro savo ampituotą tėviškę ir tiesiog nevalingai, ne protu, o sukrunta širdimi kažką mirtinai prakeikiu, gyvenimo prisiekiu. Kol kas visai nenutuokiu, ko galėčiau imtis, ar išvis ko, tiesiog netveriu vienas, "nenormalus", su savo skausmu, todėl štai rašau į spaudą beviltiškus rašinius. Bet anksčiau ar vėliau būtinai pasitaikys kokia nors proga, kokia nors trumpa, bet lemtinga akimirka, o tada man jau nebereikės dvejoti.

Nekenčiu valdžios aiškiai, nuožmiai ir besąlygiškai, visai kaip prieš dvylika metų. Tada, beje, irgi viskas prasidėjo nuo "ekologijos", nuo Vilniaus senamiesčio ir apylinkių gynybos. Anuometinė okupacinė valdžia, pamenu, sumanė per Rasų kapus nutiesti "ekonomiškai tiesiog būtiną" greitkelį neva miestui apvažiuoti - įdomiausia yra tai, kad ji to padaryti nespėjo, o jos planus, dėl akių kiek "pakoregavusi", įgyvendino jau nauja, nepriklausomos Lietuvos valdžia. Ir visos tos Markučių priemiesčio skerdynės buvo tęsiamos kaip tik tada, kai labiausiai trūko lėšų būtiniausiems dalykams ir labai raginta "susiveržti diržus".

Tačiau visa tai - ir dar daug kas - jau nepataisoma praeitis, o kad ji nepataisoma, tai savotiškai netgi ramina. Visai neramina tik ateitis, nes ji pernelyg lengvai "pataisoma". Nes pagal valdžios planus "šiemet numatyta tvarkyti 14 objektų: Užupyje esančios Šv. Baltramiejaus bažnyčios aplinką, S. Moniuškos skverą, Pranciškonų sodą, Užupio gatvės skverą ir amatų turgų", o visų baisiausia - tai "Stalo kalno ir Katedros aikštės želdinius" ("Sostinė" / "Lietuvos rytas", 1999.II.13, p. 9). Štai kur nelaimė, tai nelaimė! Pati Vilniaus, Lietuvos, o gal ir senosios Rytų Europos širdis, kaip ji šitaip ilgai ir išbuvo neliečiama, užmiršta - [illegible] (Neskaitant tarybinių stadionų bei tiaudies estradų, žinoma.) Neabejoju, kad valdžia susidorojimui rengiasi "su pačiais geriausiais ketinimais", tačiau gerais ketinimais, kaip žinome, ir kelias į pragarą grįstas. Neseni "Odminių sindromo" recidyvai bei psichopatologinis "lunaparkas" Gedimino kalno papėdėje praėjusių metų rudenį (ką jau kalbėti apie miesto medžius) labai aiškiai rodo, ko maždaug galima tikėtis.

Kaip mokesčių mokėtojas, sutikčiau išlaikyti valdžią tik už tai, kad ji paprasčiausiai nieko nedarytų, jei nežino, ką daro.

Šiaip ar taip, protas bei patirtis guodžia, kad ir šitai valdžiai anksčiau ar vėliau būtinai ateis galas. O paklausęs jausmų, tai būčiau laimingas, galėdamas kuo padėti.

DAINIUS RAZAUSKAS

Praeitos praeities beieškant

Paskutiniame "Šiaurės Atėnų" numeryje (p. 11) gerbiamasis Ipolitas Užkurnys vaizdingai ir jautriai dėsto savo mintis apie nepelnytai užmirštus tautos didvyrius Juozą Baltušį ir Petrą Cvirką, kuriems šiais metais sukanka apvalios datos.

Straipsnio autorius, atrodo, mažumėlę susipainiojo savo vaizdingų minčių verpetuose, sugretindamas Petrą Cvirką ir Igną Šeinių. O gal skaitydamas "Raudonąjį tvaną" kai kuriuos puslapius bus praleidęs. Atsiverskime p. 87-88. Štai citata:

"*...naujosios vyriausybės oficiozė rašytojas Petras Cvirka plačiai pasakoja apie tai, kaip buvo sutikta Lietuvon žygiuojanti raudonoji kariuomenė. "Raudonoji armija buvo visą laiką Lietuvos buržujų piktai šmeižiama, bet dabar visas kraštas gali savo akimis įsitikinti, kad mus saugos pati geriausia pasaulio kariuomenė! - sušunka Cvirka ir užbaigia: - Lietuvių tauta turi būti dėkinga už tai, kad ji atgavo tikrąją laisvę". ...kaip galėjo žmogus su sava galva ant pečių, savomis akimis kaktoje ir su šiek tiek išlavintu skoniu ką nors panašaus rašyti? Kaip galima prasimanyti, kad šventadieniškai apsirengę ūkininkai būriais pasitiko įsiveržiančius okupantus, kad mergiotės dainavo linksmiausias dainas, nerdamos priešams vainikus ant kaklo tuo metu, kai visas kraštas tylomis liūdėjo, siaubo sukaustytas! Taip galėjo parašyti tik Judas Iskarijotas!*"

Tai kokia gi čia "purvaskiada", gerbiamasis Užkurny?

O gal "purvaskiada" yra teisininko Alfonso Jakubėno atsiminimai apie brolį poetą Kazį Jakubėną, kuris 1950 m. sausio mėnesį buvo nukankintas saugumiečių?

P. Cvirkos skundas saugumo organams: "*K. Jakubėnas pakeltu balsu šaukė, kad "gražintų išvežtuosius brolius". Apie kokius "brolius" eina kalba, nesunku atspėti*". Prie šio skundo P. Cvirka dar pridėjo dokumentą, liudijantį K. Jakubėno pašalinimą iš Rašytojų sąjungos už antitarybinę veiklą.

J. Baltušio parodymai: "*Tarybų valdžios atkūrimą K. Jakubėnas sutiko abejingai, be idėjinio politinio pakilimo literatūrinėje kūrybos. Ir galop pasielgė antitarybiškai. Eilėraščiu "Laikrodėlis" padarė užuominą dėl Raudonosios armijos [illegible] Kauno valstybiniame universitete skaitė satyrą antitarybinį kūrinį, kuriuo prikaišiojo tarybinei vadovybei neva garbingų lietuvių išvežimą už Lietuvos TSR ribų*" ("Jaunimo gretos", 1988 Nr. 11-12).

Gerbiamasis Užkurny, gerai, kad išdrožėt "Piemenuką" Juozui Baltušiui, kuris rašytojo talentu niekas neabejoja. Jūsų valia mylėti ir gerbti, anot Jūsų, "aštraus proto" rašytoją Petrą Cvirką. Bet "nepudrinkit smegenų" "Šiaurės Atėnų" skaitytojams. Esu giliai įsitikinęs, kad pastariejі Baltušio knygų nedegino nei po jo langais, nei kur nors kitur. Užuot užsiiminėjęs "pliaušksklaida", verčiau išdrožtumėt kokį nors Kalvį Ignotą LTSR liaudies rašytojui Aleksandrui Gudaičiui-Guzevičiui pašlovinti, kuris mirties 30-asias metines šių metų balandžio mėnesį turėtume paminėti. Ar ne?

PETRAS JUTKELIS